

Abdylhamyt han!

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Abdylhamyt han! ABDYLHAMYT HAN!

Söýgüli okyjylarym, aýratynam ykdysadyýet ulgamynda nähili gündelik ýalan-ýaşryklar bilen dolandyrylýandygymyzy köpüňiz şeýle-de bilýänsiňiz...

Häkimiýet gatlagynyň her ýerinden, her böleginden we her babatda ýalanlar pürkülip dur... Hususanam ýakyn taryhymyz boýunça her dürli äpet-äpet ýalanlary bize ýuwtdurmaga çytraşýarlar.

Ýuwdan ýuwdýar, emma azajygam bolsa taryhdan habary barlar bu pyrryldakly oýuna aldanmaýar.

Bu häkimiýetiň özboluşly bir aýratynlygy bar! Osmanlyny tegelek 33 ýyllap (1876-1909) bir özi köşgünden dolandyran gorkak, wehimli hökümdara «çokunýar».

Şindi nebit бүтин дүнйәде үнс merkezine düşdi welin, amatly pursat gelendir öydýärler! Şobada daşary ýurtdan alynan burawlaýyş gämisiniň ady-da dabaraly ýagdaýda goýuldy! «Abdülhamit Han».

* * *

Meger Abdylhamyt han deňizlerimizi keşt edip, dürli ýerlerde nebit burawlaýyş işini geçirjekmiş.

Bu gürrüňiň aňyrsyny agtaryp ýörkäm, düýn häkimiýete ýapja yslamçy gazetiň internet saýtynda täsin bir habaryň üstünden bardym.

Bir ýurduň ýakyn geçmişi zol-zol ýalan-ýaşryk toslamalar bilen nädip bular ýaly weýran edilýär, hiç ynanar ýaly däl.

Şindi bu mus-musuň mustapasyna geleýin, aslynda muny bir «taryhçy» ýazypdyr.

Serediň, näme diýýär:

«Aslynda soltanyň nebit syýasaty bardy... Wagty ýetmese-de ömrüniň soňky ýyllarynda Osmanlynyň egilmän-bükülmän dim-dik saklanyp galmagyny üpjün edip bilmegi täsindi.

Onuň tagtdan düşürilen 1909-njy ýylynda Osmanly dünýäniň iň güýçli baş döwletiniň biridi».

Jypdyrmanyň bular ýalysyna diňe telpek goýaýmak galýar!

Rumeli, Balkanlar, Kipr we başga-da birnäçe ýerler onuň döwründe elimizden taýyp gidipdi.

* * *

«Ylmy» ýazgy dowam edýär:

«Abdylhamyt han baryp şol döwürde çäklerimize girýän Yragyň nebitiniň gadyr-gymmatyny bilip, gelejekde oýnajak kesgitleýji syýasy, ykdysady we strategiki roluna aň ýetiripdi».

Onuň taýýarlan nebit kartasy bar eken welin, hatda TPAO hem häzir burawlaýyş we gözleg işlerinde şol kartadan peýdalanýarmyş!

Belki sorarsyňyz... Eýse şol karta hany, nirede, kimde?

Şu güne çenli gören ýok. Eger gören bar bolsa aýtsyn, bizem bileliň!

* * *

Ýalan-ýaşryklar käbir adamlary belli bir ýere çenli aldap biler, emma hakykatlar iru-giç orta çykýar.

Osmanly Abdylhamydyň döwründe «Hassa adam» diýip tanalýardy.
Ýerlerimiz elden gidýärdi.

Lozan şertnamasy arkaly ýatyrylan kapitulýasiýalar, hatda jogapkärçilige çekmek babatda daşary ýurtlulara berilen artykmaç ygtyýarlyklar we hak-hukuklar bizi basyp-bogup, öldürip barýardy.

Hernä, 1908-nji ýylda Ikinji meşrutýet yglan edildi...

Abdylhamyt tarapyndan 33 ýyl öň ýatyrylan Mejlis dikeldildi...

Tagtdan inderilmegi bolsa bir ýyla çekdi we 1909-njy ýylda Selanige sürgün edildi.

Şondan öňinçäsi Osmanly nukdaýnazaryndan aýratyn ýer tutýar.

* * *

Tagtdan inderilen 1909-njy ýylynda Osmanly dünýäniň iň güýçli baş ýurdundan birimiş! Gadyrdan «taryhçymyz» şeýle diýýär.

Indi size iki aýry mysal bereýin: ol baş güýçli döwletden biri bolan Osmanlynyň başyna nämeleriň gelendigini birnäçe setirlerde seredip geçeliň...

1901-nji ýyl... Tagtda Abdylhamyt otyr... «Hassa adamyň» içerki we daşarky bergileri ummadan aşan ýagdaýda...

Algydarlaryň arasynda Tubini we Lorando atly iki sany fransuz bankiri-de bar.

* * *

Millionlarça altyndan ybarat algyalaryny alyp bilmänsoň, Osmanly döwletiniň üstünden Stambuldaky fransuz ilçihanasyna arz edýärler.

Munuň soňy bizi nukdaýnazarymyzdan hem gynançly, hem täsin...

Fransuz flotiliýasy biziň ýerimiz bolan Midilli adasyny basyp alýar.

Gümrükler bilen birlikde adanyň ähli girdejisine el urulýar.

Abdylhamyt diňe bergisini üzüp bolandan soň flotiliýa yza çekilýär.

Allatagala hiç bir döwleti we ýurdy bular ýaly masgaraçylykly ýagdaýa düşürmesin.

* * *

Taryhyň lentasyny biraz yza saralyň. Indi 1878-nji ýyl...
Russiýa bilen aramyzda uruş gidip dur, ýeňilýäris. Rus
goşunlary Gündogarda Kars, Erzurum ýaly şäherlerimizi ele
salyp ýör.

Plewne goragyny böwsüp, paýtagt Stambuluň alkymyna çenli
geldiler.

Rus goşuny häzirki ady San-Stefano raýonyna çenli gelýär we ol
ýerde baş gat beýikliginde ýeňiş ýadygärligini dikýär.

Burnumyzyň aşagynda.

Bu ýadygärlik binasyny 1914-nji ýylda («Ittihat we Terakki»
döwründe) dinamit bilen partladyp ýykdylar.

* * *

Emma işiň has gynançly ýene bir tarapy bar...

Gorkusyna köşgünden çykybilmän oturan Abdylhamyt han bu
ýadygärligiň kölegesinde birnäçe ýyllap ýaşamaga utanmandyr.

Biçäre we gözgyny ýagdaýda.

Nähili alajynyň tapylandygyny-da gysgaça aýdyp geçeýin. Ol
Stambuldaky iňlis ilçihanasyňa ýüz tutup, «herekete geçmegi»
haýyş edipdir.

Angliýa Stambula flotiliýasyny ugradyp, rus goşunyny kowupdyr!
Düşen şeýlekin masgaraçylykly ýagdaýlarymyza serediň-ä!

* * *

Ine, biziň häkimiýet topbagymyz şular ýaly hökümdara hudaý
deregine çokunýar....

Olaryň gahrymany (!) 33 ýyllap «Ýyldyz» köşgünden daşaryk
çykman, gojaman imperiýany öz döreden «hafiýe goşunynyň»
içalyçylykly habarlary bilen dolandyrdy.

Gelip-gelip bu gün biziň hökümetimiz onuň adyny burawlaýyş
gämilerine dakýar.

Nämemiş, «Osmanlynyň egilmän-bükülmän dim-dik durmagyny üpjün
edenmiş!»

Ýakynda täze açyljak mekdeplere we ýokary okuw jaýlaryna onuň

ady dakylsa, geň galyp oturmaň.
Abdylhamyt hany gowja tanaň!

Emin ÇÖLAŞAN.

«SÖZCÜ» gazetini, 30.06.2022 ý. Publisistika